TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. liepos 16 d.*

Byloje C-165/08

dėl 2008 m. balandžio 15 d. pagal EB 226 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Bendrijų Komisija, atstovaujama B. Doherty ir A. Szmytkowska, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

prieš

Lenkijos Respubliką, atstovaujamą M. Dowgielewicz,

atsakovę,

* Proceso kalba: lenkų.

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas C. W. A. Timmermans, teisėjai K. Schiemann (pranešėjas), P. Kūris, L. Bay Larsen ir C. Toader,

generalinis advokatas J. Mazák,
kancleris R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Šiuo ieškiniu Europos Bendrijų Komisija prašo Teisingumo Teismo konstatuoti, kad, nustačiusi genetiškai modifikuotų veislių sėklų laisvos apyvartos draudimą ir drausdama įtraukti genetiškai modifikuotas veisles į nacionalinį veislių katalogą, Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal 2001 m. kovo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/18/EB dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką ir panaikinančią Tarybos direktyvą 90/220/EEB (OL L 106, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 77), vertinant ją kaip visumą, ir visų pirma pagal jos 22 ir 23 straipsnius, taip pat pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos

direktyvą 2002/53/EB dėl bendrojo žemės ūkio augalų veislių katalogo (OL L 193, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 36 t., p. 281), visų pirma pagal jos 4 straipsnio 4 dalį bei 16 straipsnį.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

Direktyva 2001/18

2 Direktyva 2001/18 buvo priimta remiantis EB 95 straipsniu. Pagal šios direktyvos 1 straipsnį jos tikslas – remiantis atsargumo principu derinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus bei apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką tada, kai, pirma, bet kokiais tikslais, išskyrus patiekimo į rinką Europos bendrijos teritorijoje, į aplinką apgalvotai išleidžiami genetiškai modifikuoti organizmai (toliau – GMO) ir, antra, Bendrijoje į rinką GMO patiekiami kaip atskiri produktai ar esantys kituose produktuose.

3 Direktyvos 2001/18 9 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Ypač svarbu, kad būtų laikomasi valstybėje narėje pripažintų etikos principų. Kai GMO yra apgalvotai išleidžiami į aplinką arba pateikiami į rinką [tiekiami rinkai] kaip atskiri produktai ar esantys kituose produktuose, valstybės narės gali įvertinti etinius aspektus.“

4 Pagal šios direktyvos 56–58 konstatuojamąsias dalis:

„56) Jeigu buvo tinkamai leista pagal šią direktyvą GMO kaip atskirą produktą ar esantį kituose produktuose pateikti į rinką [tiekti rinkai], valstybė narė negali drausti, varžyti ar trukdyti jo pateikti [tiekti]. Jei kyla pavojus žmonių sveikatai ar aplinkai, reikėtų numatyti apsaugos tvarką.

57) Siekiant gauti patarimą bendro pobūdžio etiniais klausimais dėl GMO apgalvoto išleidimo į aplinką arba pateikimo į rinką [tiekimo rinkai], turėtų būti konsultuojamasi su Komisijos Etikos mokslo ir naujų technologijų srityje Europos grupe. Tokios konsultacijos neturėtų pažeisti valstybių narių kompetencijos etiniais klausimais.

58) Valstybės narės turėtų turėti galimybę konsultuotis su visais komitetais, kuriuos jos įsteigė siekdamos gauti patarimų etinių implikacijų biotechnologijai klausimais.“

5 Šios direktyvos B dalyje numatytos sąlygos, kuriomis išduodami sutikimai pradėti apgalvotą GMO išleidimą į aplinką kitais nei tiekimo rinkai tikslais.

6 Tos pačios direktyvos C dalies 12–24 straipsniuose numatytos nuostatos dėl sutikimų tiekti rinkai GMO kaip atskirus produktus ar esančius kituose produktuose.

7 Direktyvos 2001/18 22 straipsnyje „Laisva apyvarta“ nurodyta:

„Nepažeisdamos 23 straipsnio, valstybės narės negali drausti, riboti ar trukdyti pateikti į rinką [tiekti rinkai] GMO kaip atskirus produktus ar esančius kituose produktuose, jei jie atitinka šios direktyvos reikalavimus.“

8 Šios direktyvos 23 straipsnyje „Apsaugos sąlyga“ numatyta:

„1. Jei valstybė narė, remdamasi nauja ar papildoma informacija, gauta po to, kai buvo duotas sutikimas, galinčia paveikti rizikos aplinkai įvertinimą arba pakartotinį turimos informacijos įvertinimą, remiantis naujomis ar papildomomis mokslo žiniomis, turi svarbių priežasčių manyti, kad GMO kaip atskiras produktas ar esantis kitame produkte, apie kurį buvo tinkamai pranešta ir kurį pateikti į rinką [tiekti rinkai] pagal šią direktyvą buvo duotas raštiškas sutikimas, kelia riziką žmonių sveikatai ar aplinkai, toji valstybė narė gali laikinai apriboti arba uždrausti tokio GMO kaip atskiro produkto ar esančio kitame produkte naudojimą ir (arba) pardavimą savo teritorijoje.

Valstybė narė užtikrina, kad didelės rizikos atveju būtų taikomos tokios padarinių likvidavimo priemonės, kaip GMO pateikimo į rinką [tiekimo rinkai] sustabdymas ar nutraukimas, įskaitant visuomenės informavimą.

Valstybė narė nedelsdama informuoja Komisiją ir kitas valstybes nares apie veiksmus, kurių buvo imtasi pagal šį straipsnį, ir pagrindžia savo sprendimą pateikdama rizikos aplinkai įvertinimo apžvalgą, kurioje nurodo, ar turėtų būti keičiamos sutikimo sąlygos ir kaip arba ar turėtų būti nutrauktas sutikimo galiojimas ir tam tikrais atvejais pridėdama naują ar papildomą informaciją, kuria ji rėmėsi priimdama sprendimą.

2. Sprendimas šiuo klausimu priimamas per 60 dienų 30 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka. <…>“

9 Direktyvos 29 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Nepažeisdama valstybių narių kompetencijos etikos klausimais, Komisija savo pačios iniciatyva arba Europos Parlamento ar Tarybos prašymu konsultuojasi su bet kuriuo jos įsteigtu komitetu, pavyzdžiui, su Etikos mokslo ir naujų technologijų srityje Europos grupė [Europos mokslo ir naujųjų technologijų etikos grupe], siekdama gauti patarimų etinių implikacijų biotechnologijai klausimais, taip pat bendro pobūdžio etiniais klausimais.

Konsultacijos gali vykti ir valstybės narės prašymu.

<…>

3. Šio straipsnio 1 dalis neturi įtakos šioje direktyvoje numatytoms administracinėms procedūroms.“

10 Direktyvos 2001/18 36 straipsnyje nurodyta:

„1. 2002 m. spalio 17 d. Direktyva 90/220/EEB panaikinama.

2. Nuorodos į panaikintą direktyvą laikomos nuorodomis į šią direktyvą ir aiškinamos pagal VIII priede pateiktą koreliacijos lentelę.“

Direktyva 2002/53

11 Kaip matyti iš Direktyvos 2002/53 1 straipsnio 1 dalies, ji reglamentuoja tų burokėlių, pašarinių augalų, javų, bulvių bei aliejinių ir pluoštinių augalų veislių, kurių sėklomis galima prekiauti pagal direktyvų atitinkamai dėl prekybos burokėlių sėklomis (2002 m. birželio 13 d. Tarybos direktyva (2002/54/EB) dėl prekybos runkelių sėkla (OL L 193, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 36 t., p. 292), pašarinių augalų sėklomis (1996 m. birželio 14 d. Tarybos direktyva (66/401/EEB) dėl prekybos pašarinių augalų sėkla (OL 125, p. 2298; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 1 t., p. 55), javų sėklomis (1966 m. birželio 14 d. Tarybos direktyva (66/402/EEB) dėl prekybos javų sėkla (OL 125, p. 2309; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 3 sk., 1 t., p. 66), sėklinėmis bulvėmis (2002 m. birželio 13 d. Tarybos direktyva (2002/56/EB) dėl prekybos sėklinėmis bulvėmis (OL L 193, p. 60; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 36 t., p. 340) bei aliejinių ir pluoštinių augalų sėklomis (2002 m. birželio 13 d. Tarybos direktyva (2002/57/EB) dėl prekybos aliejinių ir pluoštinių augalų sėkla (OL L 193, p. 74; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 36 t., p. 354) nuostatas, įtraukimą į bendrąjį žemės ūkio augalų veislių katalogą. Pagal tos pačios direktyvos 2 straipsnį minėtas bendrasis katalogas „sudaromas remiantis valstybių narių nacionaliniais katalogais“.

12 Direktyvos 2002/53 4 straipsnio, numatančio tam tikras sąlygas, kurių turi laikytis valstybės narės tam, kad veislė būtų priimtina, 4 dalyje nurodyta:

„Genetiškai modifikuotos veislės atveju, kaip apibrėžta Direktyvos 90/220/EEB 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse, sąmoningas genetiškai modifikuotų organizmų išleidimas į aplinką yra priimtinas tik tada, jeigu buvo imtasi visų tinkamų priemonių siekiant išvengti neigiamo poveikio žmogaus sveikatai ir aplinkai.“

13 Direktyvos 2002/53 16 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad nuo 17 straipsnyje minimos datos veislių, priimtų laikantis šios direktyvos nuostatų ar šią direktyvą atitinkančių principų, publikacijos sėkloms negalioja jokie prekybos apribojimai, taikomi pačiai veislei.

2. Pateikus paraišką dėl genetiškai modifikuotų veislių, kuri nagrinėjama 23 straipsnio 2 dalyje ar 23 straipsnio 3 dalyje numatyta tvarka, valstybei narei gali būti suteikta teisė uždrausti vartoti veislę visoje ar tam tikroje jos teritorijos dalyje arba nustatyti tam tikras sąlygas šiai veislei auginti, c punkte numatytais atvejais, pagal produktų, kurie yra tokio auginimo rezultatas, vartojimo sąlygas:

a) jeigu nustatoma, kad veislės auginimas galėtų kenkti augalų sveikatai auginant kitas veisles ar rūšis; arba

b) jeigu valstybėse narėse pareiškėjose atlikti oficialūs auginimo bandymai, taikant atitinkamai 5 straipsnio 4 dalį, rodo, kad nė vienoje jos teritorijos dalyje veislė neduoda rezultatų, kuriuos duoda priimtinos lygintinos veislės tos valstybės narės teritorijoje, arba jeigu gerai žinoma, jog veislė netinkama auginti nė vienoje jos teritorijos dalyje dėl savo brandumo klasės tipo. Paraiška pateikiama iki trečiųjų kalendorinių metų pabaigos nuo priėmimo;

c) jeigu ji turi svarių priežasčių, be jau minėtų ar tų, kurios galėjo būti paminėtos, 10 straipsnio 2 dalyje minimoje procedūroje siekiant nustatyti, ar veislė kelia grėsmę žmogaus sveikatai ar aplinkai.“

14 Pagal šios direktyvos 2002/53 17 straipsnį:

„Komisija, remdamasi valstybių narių informacija, paskelbia *Europos Bendrijų oficialiojo leidinio* C serijoje antraštinėje dalyje „Bendrasis žemės ūkio augalų veislių katalogas“ veislių, kurių sėkloms ir dauginamajai medžiagai pagal 16 straipsnį netaikomi jokie prekybiniai veislės apribojimai, sąrašą <…>“

Nacionalinės teisės aktai

15 2003 m. birželio 26 d. Įstatymo dėl sėklų (Dz. U Nr. 137, poz. 1299), iš dalies pakeisto 2006 m. balandžio 27 d. Įstatymu (Dz. U Nr. 92, poz. 639, toliau – Įstatymas dėl sėklų) 5 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad „gentiškai modifikuotos veislės neįtraukiamos į nacionalinį katalogą“.

16 Įstatymo dėl sėklų 57 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „genetiškai modifikuotų veislių sėklos negali būti leidžiamos į laisvą apyvartą Lenkijos Respublikos teritorijoje“. Pagal to paties įstatymo 67 straipsnio 1 dalį asmeniui, kuris pažeisdamas minėtą 57 straipsnio 3 dalį tiekia sėklas rinkai, skiriama piniginė sankcija.

Ikiteisminė procedūra

17 Per pirmąjį susirašinėjimą su Lenkijos Respublika 2006 m. birželio 19–liepos 19 dienomis, Komisija, remdamasi EB 226 straipsniu, 2006 m. spalio 18 d. išsiuntė oficialų pranešimą šiai valstybei narei. Šiame pranešime Komisija nurodė, kad Įstatymo dėl sėklų 5 straipsnio 4 dalis ir 57 straipsnio 3 dalis (toliau – ginčijamos nacionalinės nuostatos) pažeidžia Direktyvą 2001/18, ypač jos 22 ir 23 straipsnius, ir Direktyvą 2002/53, ypač jos 4 straipsnio 4 dalį ir 16 straipsnį.

18 2006 m. gruodžio 20 d. laišku Lenkijos Respublika ginčijo neįvykdžiusi įsipareigojimų. Ji, be kita ko, rėmėsi atsargumo principu ir nepataisomų pasekmių biologinei įvairovei ir aplinkai apskritai ir ypač Lenkijos žemės ūkio sektoriui pavojumi, kuris egzistuoja dėl Direktyvoje 2001/18 įtvirtintų neaiškių vertinimo principų, nepakankamos kontrolės ir garantijų bei neišsamių kultūrų sambūvio taisyklių. Ši valstybė narė taip pat nurodė, kad į Direktyva 2002/53 numatytą bendrąjį žemės ūkio augalų veislių katalogą įtrauktos veislės nebuvo išbandytos konkrečiai Lenkijos teritorijoje ir todėl nebuvo pakankamų garantijų, jog ilgalaikėje perspektyvoje nebus neigiamų pasekmių.

19 Be to, Lenkijos Respublika išreiškė nuogąstavimus dėl neigiamo poveikio visuomenės sveikatai ir aplinkai, dėl didžiosios Lenkijos visuomenės dalies kategoriško nepritarimo GMO ir pažymėjo būtinybę laikytis Direktyvos 2001/18 9 konstatuojamojoje dalyje numatytų etikos principų, teigdama šiuo klausimu, kad nuostatų, kurioms nepritaria didžioji dalis Lenkijos visuomenės, įtraukimas į Lenkijos teisės sistemą prieštarauja etikai.

20 Kadangi šis atsakymas Komisijos netenkino, 2007 m. birželio 29 d. ji priėmė pagrįstą nuomonę, nurodydama Lenkijos Respublikai per du mėnesius nuo jos gavimo imtis būtinų priemonių, kad į šią nuomonę būtų tinkamai atsižvelgta.

21 2007 m. rugpjūčio 28 d. atsakyme Lenkijos Respublika iš esmės pakartojo argumentus, kuriuos jau pateikė atsakydama į oficialų pranešimą. Be to, ji nurodė, kad vieningas Lenkijos vaivadijų seimelių rezoliucijų, kuriose skelbiama, kad vaivadijų teritorijose neturi būti genetiškai modifikuotų kultūrų ir GMO, priėmimas rodo, jog ginčijamos nacionalinės nuostatos susijusios su visuomenės dorove, pridurdama, kad dėl to tokios priemonės leidžiamos vien jau pagal EB 30 straipsnį ir nebūtina remtis specialiomis antrinės teisės nustatytomis procedūromis, kurias nurodė Komisija.

22 Šiomis aplinkybėmis Komisija nusprendė pareikšti šį ieškinį.

Dėl ieškinio

Šalių argumentai

23 Ieškinyje Komisija nurodo, kad Įstatymo dėl sėklų 57 straipsnio 3 dalis nesuderinama su Direktyvoje 2001/18, vertinant ją kaip visumą, įtvirtinta laisvos apyvartos sistema ir visų pirma su jos 22 ir 23 straipsniais. Šios direktyvos 22 straipsnyje reikalaujama, kad visi GMO, kuriuos leista tiekti rinkai pagal minėtą direktyvą, galėtų būti laisvai naudojami Bendrijoje. Savo ruožtu direktyvos 23 straipsnis, kuriame griežtai ribojama galimybė atskiro GMO atžvilgiu imtis kiekvienu konkrečiu atveju nustatomų individualių apsaugos priemonių, reiškia, kad valstybės narės negali bendrai uždrausti tiekti jų teritorijos rinkai visos GMO kategorijos, kuriai, be kita ko, netaikyta minėtoje nuostatoje numatyta tvarka.

24 Pagal Direktyvos 2002/53 16 straipsnio 1 dalį valstybės narės taip pat įpareigojamos užtikrinti, kad nuo veislės įtraukimo į bendrąjį žemės ūkio augalų veislių katalogą jos sėkloms nebūtų taikomi jokie prekybos apribojimai. Šiuo metu yra apie septyniasdešimt genetiškai modifikuotų veislių, kurioms pagal Direktyvą 2001/18 suteikti leidimai ir kurios įtrauktos į minėtą bendrąjį katalogą.

25 Be to, Komisija teigia, kad Direktyva 2002/53, kuria siekiama nustatyti laisvą veislių apyvartą skatinančius vienodus kokybės reikalavimus, neleidžia valstybėms narėms bendrai uždrausti įtraukti genetiškai modifikuotas veisles į jų nacionalinį katalogą. Nuo momento, kai GMO yra leidžiamas, ypač atlikus Direktyvoje 2001/18 numatytą išsamų mokslinį įvertinimą, nebegali būti laikoma, kad jis kelia pavojų sveikatai arba aplinkai, kuriuo pagal Direktyvos 2002/53 4 straipsnio 4 dalį galima pateisinti šio GMO neįtraukimą į nacionalinį veislių katalogą.

26 Dėl per ikiteisminę procedūrą pateiktų Lenkijos Respublikos prieštaravimų Komisija nurodo, kad šios valstybės narės išreikšti nuogąstavimai dėl tariamų Direktyvos 2001/18 netobulumų apsaugant aplinką ir sveikatą negali turėti įtakos tam, kaip reikia aiškinti šios direktyvos nuostatas, ir bet kuriuo atveju yra nepagrįsti. Komisijos nuomone, iš tikrųjų Direktyvoje 2001/18 įtvirtintos procedūros, remiantis atsargumo principu, užtikrina išsamų kiekvieno atskiro GMO keliamo pavojaus aplinkai ir žmonių sveikatai įvertinimą, numatydamos veiksmingus kontrolės ir apsaugos mechanizmus.

27 Bendras etikos principų paminėjimas atsakyme į oficialų pranešimą savo ruožtu nebuvo patvirtintas jokiais konkrečiais etikos argumentais GMO išleidimo į aplinką atžvilgiu. Be to, iš Direktyvos 2001/18 9 konstatuojamosios dalies matyti, kad etiniai samprotavimai patenka į jos taikymo sritį, todėl pagal šią direktyvą leidžiamų produktų draudimas negali būti nustatytas nesilaikant joje įtvirtintos tvarkos. Komisijos nuomone, pagal nusistovėjusią teismo praktiką EB 30 straipsniu nebegalima remtis,

jei Bendrijos nuostatos išsamiai ir suderintai reglamentuoja nagrinėjamą sritį, kaip yra Direktyvų 2001/18 ir 2002/53 atveju dėl prekybos GMO.

28 Atsiliepime į ieškinį Lenkijos Respublika ginčija ieškinio priimtinumą, motyvuodama tuo, kad dėl labai nekonkrečių Komisijos kaltinimų ji negali nustatyti ieškinio dalyko ir todėl negali veiksmingai gintis. Nors Komisija, be kita ko, prašo Teisingumo Teismo konstatuoti, kad Lenkijos Respublika pažeidė direktyvas 2001/18 ir 2002/53, „vertinant jas kaip visumą“, konkrečias nuostatas ieškinyje paminėdama veikiausiai tik kaip pavyzdį, ji šiuo klausimu nepateikia jokių paaiškinimų.

29 Dėl esmės Lenkijos Respublika nurodo, kad, priešingai nei teigia Komisija, teismo praktikoje patvirtinama, jog EB 30 straipsniu nebegalima remtis, tik jei Bendrijos vykdomas suderinimas apima priemones, būtinas įgyvendinti specifiniam tikslui, kurio siekiama remiantis minėta EB nuostata. Tačiau direktyvoms 2001/18 ir 2002/53, kurių vienintelis tikslas – užtikrinti aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugą, visiškai nebūdingi etiniai sumetimai. Be to, Direktyvos 2001/18 57 konstatuojamojoje dalyje ir 29 straipsnio 1 dalyje aiškiai išlaikoma valstybių narių kompetencija reglamentuoti su GMO susijusius etikos klausimus.

30 Šiuo atveju priimant ginčijamas nacionalines nuostatas buvo remiamasi krikščioniškosios ir humanistinės etikos principais, kurių laikosi didžioji Lenkijos visuomenės dalis.

31 Šiuo klausimu Lenkijos Respublika iš eilės nurodo krikščioniškąją gyvenimo koncepciją, kuriai prieštarauja tai, kad Dievo sutverti gyvi organizmai pakeičiami ir paverčiami materialiais pramoninės nuosavybės objektais, krikščioniškąją ir humanistinę pažangos ir vystymosi koncepciją, raginančią gerbti sutvėrimo idėją bei žmogaus ir gamtos darnos paiešką, ir galiausiai krikščioniškuosius ir humanistinius

socialinės tvarkos principus; taigi gyvųjų organizmų prilyginimas vien komerciniams tikslams skirtiems produktams gali suardyti pačius visuomenės pamatus.

32 Dublike Komisija ginčija, jog ieškinys nepriimtinas. Iš tikrųjų jos kaltinimai ir argumentai buvo nurodyti aiškiai ir identiškai suformuluoti oficialiame pranešime, pagrįstoje nuomonėje ir ieškinyje.

33 Dėl Direktyvos 2001/18 Komisija nurodo, kad, be jos 22 ir 23 straipsnių, kurie konkrečiai nurodyti, nes yra kertinis įtvirtintos laisvos apyvartos sistemos akmuo, iš tikrųjų buvo pažeista minėta sistema ir pati šios direktyvos esmė, taip pat visos direktyvos nuostatos. Dėl Direktyvos 2002/53 Komisija, atvirkščiai, pažymi, kad jos ieškinyje klausimas keliamas tik dėl šio akto 4 straipsnio 4 dalies ir 16 straipsnio, o ne dėl visos direktyvos.

34 Dėl esmės Komisija dar kartą patvirtino, kad GMO sėklų leidimo ir prekybos jomis klausimai yra išsamiai suderinti, be to, Direktyvoje 2001/18, visų pirma jos 29 straipsnyje, atsižvelgta į etikos klausimus, todėl valstybė narė nebegali remtis EB 30 straipsniu.

35 Be to, Komisija abejoja dėl faktinių priežasčių, lėmusių ginčijamų nacionalinių nuostatų priėmimą. Viena vertus, Lenkijos Respublika neįrodė, kad priimdama atitinkamus draudimus rėmėsi Teisingumo Teisme nurodytais etiniais ir religiniais sumetimais. Kita vertus, atsiliepime į ieškinį nurodytos išsamios religinės ir etinės priežastys nebuvo išdėstytos per ikiteisminę procedūrą, kuriai vykstant Lenkijos Respublika visų pirma nurodė samprotavimus, susijusius su aplinkos ir visuomenės sveikatos apsauga.

36 Be to, Komisijos nuomone, valstybė narė negali remtis visuomenės dalies nuomone vienašališkai ginčydama Bendrijos suderinimo priemonę.

37 Triplike Lenkijos Respublika nurodo, kad Komisijos paaiškinimai dėl tariamos grėsmės Direktyvos 2008/18 struktūrai ir esmei, pateikti, kad būtų pagrįstas ieškinio priimtinumas, nepriimtini, nes nurodyti pavėluotai ir yra pernelyg nekonkretūs. Bet kuriuo atveju šie paaiškinimai yra nepagrįsti, nes minėtoje direktyvoje įtvirtintos kelios tvarkos, susijusios su GMO tiekimu rinkai, jų apgalvotu išleidimu į aplinką ir galiausiai su jų neapgalvotu išleidimu į aplinką.

38 Dėl esmės Lenkijos Respublika teigia, jog kadangi direktyvoje neatsižvelgiama į pagrindinius produktų kategorijai būdingus aspektus, suderinimas negali būti laikomas visišku. Komisijos ginamas požiūris reikštų, kad į su GMO susijusius etinius aspektus, kurių svarbą Bendrijos teisės aktų leidėjas pripažino Direktyvos 2001/18 konstatuojamosiose dalyse ir nuostatose, šiuo atveju negali būti atsižvelgiama nei vykstant minėtoje direktyvoje įtvirtintoms procedūroms, nei remiantis valstybių narių turima kompetencija.

39 Turint omenyje ginčijamų nacionalinių nuostatų galutinius etinius tikslus, jas iš tikrųjų galima nagrinėti tik EB 28 ir EB 30 straipsnių atžvilgiu, o ne remiantis direktyvomis 2001/18 ir 2002/53. Tačiau kadangi Komisija nenurodo, jog pažeistas minėtas EB 28 straipsnis, ir neginčija, kad minėtos nacionalinės nuostatos galėtų tenkinti EB 30 straipsnyje nustatytus reikalavimus, be kita ko, proporcingumo, Teisingumo Teisme gali būti diskutuojama tik dėl to, ar valstybė narė gali pagrįstai remtis etiniais samprotavimais GMO prekybos klausimu.

40 Be to, Lenkijos Respublika mano, kad Komisija, kuriai tenka tariamo įsipareigojimo neįvykdymo įrodinėjimo pareiga, neįrodė, jog ši valstybė narė pateikė netikslius etinio pobūdžio paaiškinimus. Priešingai nei teigia Komisija, valstybė narė Teisingumo

Teisme gali laisvai svarbos tvarka išdėstyti gynybos motyvus, nurodytus vykstant ikiteisminei procedūrai, ir kai kuriuos iš jų išplėtoti labiau nei kitus.

41 Lenkijos Respublika pabrėžia, jog visiems žinoma, kad balsuojant už ginčijamas nacionalines nuostatas dauguma Parlamento narių priklausė tokioms politinėms partijoms, kurioms krikščionybė yra pagrindinė vertybė, todėl visai nenuostabu, kad jie rėmėsi plačiai paplitusiomis krikščioniškosiomis ir žmogiškosiomis vertybėmis, kurias palaiko jų rinkėjai, o ne sudėtingais ir sunkiai suvokiamais moksliniais samprotavimais apie aplinkos ir visuomenės sveikatos apsaugą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl ieškinio dalyko ir priimtinumo

42 Pirmiausia reikia priminti, kad iš Teisingumo Teismo procedūros reglamento 38 straipsnio 1 dalies c punkto ir su juo susijusios teismo praktikos matyti, kad bet kuriame ieškinyje turi būti nurodomas ginčo dalykas ir pagrindų, kuriais remiamasi, santrauka ir kad ši nuoroda turi būti pakankamai aiški bei tiksli, kad atsakovas galėtų pasirengti gynybai, o Teisingumo Teismas – vykdyti teisminę kontrolę. Iš to išplaukia, kad pagrindinės teisinės ir faktinės aplinkybės, kuriomis pagrįstas ieškinys, turi būti nuosekliai išdėstytos ir suprantamos iš paties ieškinio teksto ir kad jame pateikiamus reikalavimus reikia suformuluoti nedviprasmiškai, siekiant išvengti, kad Teisingumo Teismas nepriimtų sprendimo *ultra petita* arba apskritai nespręstų dėl kaltinimo (žr., be kita ko, 2009 m. vasario 12 d. Sprendimo *Komisija prieš Lenkiją*, C-475/07, 43 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

43 Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad pagal EB 226 straipsnį pareikštame ieškinyje turi būti pateikti aiškūs ir tikslūs kaltinimai, leidžiantys valstybei narei ir Teisingumo Teismui tiksliai įvertinti Bendrijos teisės pažeidimo, kuriuo kaltinama, apimtį, kad ši valstybė galėtų veiksmingai pasinaudoti savo gynybos priemonėmis ir kad Teisingumo Teismas galėtų patikrinti, ar yra neįvykdyti nurodyti įsipareigojimai (žr., be kita ko, minėto sprendimo *Komisija prieš Lenkiją* 44 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

44 Šiuo atveju ir kalbant visų pirma apie ieškinio dalį, susijusią su Direktyva 2002/53, pakanka priminti, kad, neatsižvelgiant į tam tikrą ieškinio reikalavimų šiuo klausimu dviprasmybę, Komisija triplike patvirtino, jog minėtu ieškiniu siekiama pripažinti, kad Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, kylančių iš minėtuose ieškinio reikalavimuose aiškiai nurodytų nuostatų, būtent iš minėtos direktyvos 4 straipsnio 4 dalies ir 16 straipsnio. Be to, kadangi vykstant ikiteisminei procedūrai ir ieškinyje Komisija aiškiai nurodė priežastis, dėl kurių ji mano, kad ginčijamos nacionalinės nuostatos pažeidžia šias dvi nuostatas, ir kadangi todėl Lenkijos Respublika šiuo atžvilgiu galėjo veiksmingai pasinaudoti savo gynybos priemonėmis, ši ieškinio dalis negali būti laikoma nepriimtina.

45 Antra, dėl ieškinio dalies, susijusios su Direktyva 2001/18, priimtinumo konstatuotina, kad Komisija pakankamai konkrečiai ir aiškiai išdėstė savo kaltinimus dėl minėtos direktyvos 22 ir 23 straipsnių. Tačiau ji nepakankamai aiškiai nurodė priežastis, dėl kurių mano, kad Lenkijos Respublika neįvykdė visų įsipareigojimų pagal šią direktyvą.

46 Iš tikrųjų Komisijos ieškinyje visų pirma pakartojamos tik Direktyvos 2001/18 2 straipsnio 2 dalies nuostatos, kuriose pateikiamas GMO apibrėžimas, bei šios direktyvos 19 straipsnio 1 ir 2 dalių, 22 straipsnio ir 23 straipsnio 1 dalies nuostatos, esančios jos C dalyje dėl GMO tiekimo rinkai. Vėliau ieškinyje pateikiami konkretūs samprotavimai tik apie 22 ir 23 straipsnius, o paskui daroma išvada, kad ginčijamos

nacionalinės nuostatos „nesuderinamos su Direktyvoje 2001/18, vertinant ją kaip visumą, įtvirtinta laisvos apyvartos sistema, ir visų pirma su jos 22 ir 23 straipsniais“.

47 Kaip teisingai pažymi Lenkijos Respublika, toks glaustas teiginys nepaaiškina priežasčių, dėl kurių kaip visuma pažeista Direktyva 2001/18, apimanti, be kita ko, B dalį, skirtą apgalvotam GMO išleidimui į aplinką kitais nei patiekimo į rinką tikslais arba D dalį, kurioje yra nuostatų dėl konfidencialumo, ženklinimo, keitimosi informacija, kaip tvirtinama ieškinio reikalavimuose.

48 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad ieškinio dalis, susijusi su Direktyva 2001/18, priimtina tik tiek, kiek joje kalbama apie įsipareigojimų neįvykdymą pagal minėtos direktyvos 22 ir 23 straipsnius, bet nepriimtina tiek, kiek joje siekiama konstatuoti tos pačios direktyvos, vertinant ją kaip visumą, pažeidimą.

Dėl esmės

49 Atsiliepime į ieškinį ir triplike Lenkijos Respublika grindė savo argumentus iš esmės tik etiniais arba religiniais sumetimais, kuriais grindžiamos ginčijamos nacionalinės nuostatos.

50 Neginčydama, jog ginčijamose nacionalinėse nuostatose nustatyti draudimai pažeistų direktyvas 2001/18 ir 2002/53, jei pasitvirtintų, kad jų vienintelis tikslas – reglamentuoti genetiškai modifikuotų veislių sėklų apyvartą ir šių veislių įtraukimą į bendrąjį žemės ūkio augalų veislių katalogą, Lenkijos Respublika teigia, kad taip nėra šiuo atveju. Kadangi minėtomis nacionalinėmis nuostatomis siekiama galutinių etinių tikslų, kurie nesusiję su minėtoms direktyvoms būdingais tikslais apsaugoti aplinką ir visuomenės

sveikatą bei užtikrinti laisvą apyvartą, jos iš tikrųjų nepatenka į šių direktyvų taikymo sritį ir todėl dėl šių nuostatų atsirandančias laisvos GMO apyvartos kliūtis, galbūt pažeidžiančias EB 28 straipsnį, prireikus galima pateisinti remiantis EB 30 straipsniu.

51 Vis dėlto šiuo klausimu Teisingumo Teismas mano, kad siekiant išspręsti šią bylą nereikia nuspręsti, ar valstybės narės gali remtis etiniais ir religiniais argumentais pateisindamos vidaus priemonių, kurios, kaip ginčijamos nacionalinės nuostatos, nukrypsta nuo direktyvų 2001/18 ir 2002/53 nuostatų, priėmimą, o jei gali, tai kokia apimtimi ir kokiomis aplinkybėmis.

52 Iš tikrųjų šiuo atveju pakanka konstatuoti, kad Lenkijos Respublika, kuriai tokiu atveju tenka įrodinėjimo pareiga, bet kuriuo atveju neįrodė, kad ginčijamomis nacionalinėmis nuostatomis iš tikrųjų buvo siekiama nurodytų religinių ir etinių tikslų, tai yra tikslų, kurių tikrumu Komisija abejoja.

53 Primintina, kad iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, jog įrodyti, kad sąlygos, kuriomis leidžiama nukrypti nuo EB 28 straipsnio, yra įvykdytos, privalo valstybės narės (šiuo klausimu žr. 2009 m. vasario 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-110/05, Rink. p. I-519, 62 punktą). Todėl jei valstybė narė, kuriai pareikštas ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo, pateikdama gynybos argumentus nurodo pateisinimą pagal EB 30 straipsnį, Teisingumo Teismas privalo nagrinėti panašius pateisinimus tik tuo atveju, jei yra nustatyta arba tinkamai įrodyta, kad nagrinėjamu nacionalinės teisės aktu tikrai siekiama valstybės atsakovės nurodytų tikslų (šiuo klausimu žr., be kita ko, 1983 m. vasario 8 d. Sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, 124/81, Rink. p. 203, 35 punktą; 2005 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-320/03, Rink. p. I-9871, 71 punktą ir 2008 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-141/07, Rink. p. I-6935, 47 punktą).

54 Konkrečiai kalbant apie visuomenės dorovės apsaugos sumetimais pagrįstą pateisinimą, kurį šioje byloje nurodė Lenkijos Respublika, darytina išvada, pirma, kad tokio įrodinėjimo reikalavimo neatitinka bendri teiginiai ir šios valstybės narės teiginiai, pateikti vykstant ikiteisminei procedūrai ir pagrįsti nuogąstavimais dėl aplinkos ir visuomenės sveikatos apsaugos, kategorišku Lenkijos visuomenės nepritarimu GMO arba ta aplinkybe, jog vaivadijų seimeliai priėmė rezoliucijas, kuriose skelbiama, kad vaivadijų teritorijose neturi būti genetiškai modifikuotų kultūrų ir GMO.

55 Aišku, kad šiomis aplinkybėmis visuomenės dorovė iš tikrųjų nurodoma ne kaip atskiras faktorius, o kartu su pateisinimu, pagrįstu aplinkos ir sveikatos apsauga, kuris šiuo atveju atitinka konkretų Direktyvos 2001/18 tikslą (šiuo klausimu žr. 1998 m. kovo 19 d. Sprendimo *Compassion in World Farming*, C-1/96, Rink. p. I-1251, 66 punktą).

56 Tačiau valstybė narė taip pat negali remtis visuomenės dalies nuomone vienašališkai ginčydama Bendrijos institucijų patvirtintą suderinimo priemonę (žr. minėto sprendimo *Compassion in World Farming* 67 punktą). Kaip Teisingumo Teismas priminė su Direktyva 2001/18 susijusioje byloje, valstybė narė negali remtis įgyvendinant Bendrijos aktą iškilusiais sunkumais, įskaitant susijusius su privačių asmenų pasipriešinimu, tam, kad pateisintų iš Bendrijos teisės normų kylančių pareigų ir terminų nesilaikymą (žr. 2008 m. gruodžio 9 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-121/07, Rink. p. I-9159, 72 punktą).

57 Antra, dėl specialių religinių arba etinių argumentų, kuriuos Lenkijos Respublika pirmą kartą pateikė Teisingumo Teismui atsiliepime į ieškinį ir triplike, konstatuotina, kad minėta valstybė narė neįrodė, jog būtent tokiais sumetimais buvo remiamasi priimant ginčijamas nacionalines nuostatas.

58 Iš tikrųjų labiau tikėtina, kad Lenkijos Respublika iš esmės remiasi bendrąja prezumpcija, pagal kurią visiškai nestebina tai, kaip buvo pasielgta šiuo atveju. Viena vertus, nurodyta aplinkybė, jog visiems žinoma, kad Lenkijos visuomenei yra ypač svarbios krikščioniškos ir katalikiškos vertybės. Kita vertus, Lenkijos Respublika pabrėžia, kad daugumą Lenkijos Parlamente turinčios politinės partijos, priimdamos ginčijamas nacionalines nuostatas, rėmėsi būtent tokiomis vertybėmis. Šiomis aplinkybėmis, minėtos valstybės narės nuomone, logiška manyti, kad Parlamento nariams, kurie paprastai neturi mokslinio išsilavinimo, gali daryti poveikį religinės arba etinės teorijos, kuriomis jie paprastai vadovaujasi savo politinėje veikloje, o ne kiti samprotavimai, ypač susiję su sudėtingais moksliniais aplinkos ir visuomenės sveikatos apsaugos vertinimais.

59 Tačiau tokių argumentų nepakanka siekiant įrodyti, kad priimant ginčijamas nacionalines nuostatas iš tikrųjų buvo remiamasi atsiliepime į ieškinį ir triplike išdėstytomis etinėmis ir religinėmis priežastimis, juo labiau kad vykstant ikiteisminei procedūrai Lenkijos Respublika iš esmės grindė savo gynybą tariamais Direktyvos 2001/18 trūkumais atsargumo principo ir jos keliamo pavojaus aplinkai ir visuomenės sveikatai atžvilgiu.

60 Šiomis aplinkybėmis, siekiant priimti sprendimą dėl Komisijos ieškinio, reikia konstatuoti, kad, kaip teigia Komisija, bendrais draudimais, kokie nustatyti ginčijamose nacionalinėse nuostatose, pažeidžiami įpareigojimai, kylantis Lenkijos Respublikai pagal Direktyvos 2001/18 22 ir 23 straipsnius bei Direktyvos 2002/53 4 straipsnio 4 dalį ir 16 straipsnį.

61 Pirma, primintina, kad Direktyvos 2001/18 22 ir 23 straipsniuose valstybėms narėms nustatyta pareiga nedrausti, neriboti ar netrukdyti tiekti rinkai GMO kaip atskirų produktų ar esančių kituose produktuose, jei jie atitinka šios direktyvos reikalavimus, tačiau numatyta galimybė, laikantis antroje iš šių nuostatų nustatytų konkrečių sąlygų, imtis joje numatytų apsaugos priemonių. Taigi tokia vienašalė nacionalinė priemonė,

draudžianti prekiauti GMO sėklomis, kokia numatyta Įstatymo dėl sėklų 57 straipsnio 3 dalyje, aiškiai pažeidžia minėtų 22 ir 23 straipsnių nuostatas.

62 Toks bendras draudimas taip pat akivaizdžiai pažeidžia Direktyvos 2002/53 16 straipsnio 1 dalį, kurioje valstybėms narėms numatyta pareiga nenustatyti jokių prekybos apribojimų, taikomų pačiai veislei, veislių, priimtų laikantis šios direktyvos, sėkloms, tačiau to paties straipsnio 2 dalyje numatytos išimtys, kurios netaikytinos šiuo atveju. Kaip primena Komisija, šiuo klausimu nustatyta, kad tam tikros veislės, priimtos laikantis šios direktyvos ir todėl esančios minėtos direktyvos 17 straipsnyje numatytame bendrajame žemės ūkio augalų veislių kataloge, yra genetiškai modifikuotos.

63 Antra, iš Direktyvos 2002/53 4 straipsnio 4 dalies, be kita ko, matyti, kad negali būti bendrai uždrausta įtraukti į nacionalinį veislių katalogą genetiškai modifikuotų veislių, kaip numatyta Įstatymo dėl sėklų 5 straipsnio 4 dalyje. Iš tikrųjų iš minėto 4 straipsnio 4 dalies, be kita ko, matyti, kad galimas atsisakymas įtraukti veislę į minėtą nacionalinį katalogą vien dėl to, kad ji gali būti genetiškai modifikuota, pateisinamas tik tuo atveju, jei nebuvo imtasi visų tinkamų priemonių siekiant išvengti neigiamo poveikio žmogaus sveikatai, tačiau, kaip teisingai pabrėžia Komisija, taip nėra tuo atveju, kai veislei yra išduotas sutikimas pagal Direktyvą 2001/18.

64 Šiuo klausimu iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad, nustačiusi genetiškai modifikuotų veislių sėklų laisvos apyvartos draudimą ir drausdama įtraukti genetiškai modifikuotas veisles į nacionalinį veislių katalogą, Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2001/18 22 ir 23 straipsnius bei Direktyvos 2002/53 4 straipsnio 4 dalį ir 16 straipsnį.

65 Tačiau, kaip matyti iš šio sprendimo 48 punkto, reikia atmesti kaip nepriimtiną minėto ieškinio dalį, kurioje siekiama pripažinti, kad Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvą 2001/18, vertinant ją kaip visumą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

66 Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė. Tačiau, remiantis 69 straipsnio 3 dalimi, jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, Teisingumo Teismas gali paskirstyti bylinėjimosi išlaidas šalims arba kiekvienai nurodyti padengti savo išlaidas. Nors šiuo atveju Lenkijos Respublika pralaimėjo bylą, reikia atsižvelgti į tai, kad dalis Komisijos ieškinio pripažinta nepriimtina. Atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes, reikia nuspręsti, kad Lenkijos Respublika turi padengti savo ir du trečdalius Komisijos patirtų bylinėjimosi išlaidų. Komisija turi padengti vieną trečdalį savo bylinėjimosi išlaidų.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. **Nustačiusi genetiškai modifikuotų veislių sėklų laisvos apyvartos draudimą ir drausdama įtraukti genetiškai modifikuotas veisles į nacionalinį veislių katalogą, Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal 2001 m. kovo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/18/EB dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką ir panaikinančios Tarybos direktyvą 90/220/EEB 22 ir 23 straipsnius ir 2002 m. birželio 13 d. Tarybos direktyvos 2002/53/EB dėl bendrojo žemės ūkio augalų veislių katalogo 4 straipsnio 4 dalį bei 16 straipsnį.**

2. Atmesti likusią ieškinio dalį.

3. Lenkijos Respublika padengia savo ir du trečdalius Komisijos patirtų bylinėjimosi išlaidų.

4. Komisija padengia vieną trečdalį savo bylinėjimosi išlaidų.

Parašai.